تاهیر تەنترێ ... عەبدولڕەحمان فەرهادی

ئیسف بخۆ، ئیسف مەخۆ

تەحسین دەرچووی ئامادەیی پیشەسازی بوو و کوڕی پیاوێکی خواپێداو بوو، کە ئامادەیی پیشەسازیی تەواو کرد، تازەکانە شەڕی قادسیە دەستی پێکردبوو، بابی بە پەسەندی زانی بۆ خوێندن بینێرێتە دەرەوە، تا لەو شەڕە شوومە بەدوور بێ، ئەوکات چوونە دەرەوە لە عیراق قەدەخە نەکرابوو، بابی سەفەرەکەی بۆ ڕێکخست و چەند مانگ دواتر تەحسین خۆی لە بوخارست بینییەوە و لەوێ بەقسەی باوکی کرد و داواکاریی خوێندنی پێشکەشی کۆلیژی پزیشکیی بوخارست کرد و لەوێ وەرگیرا، تەحسین کەوتە کەشوسرووتێکی تازە کە زۆری بەلاوە نامۆ بوو، خوێندنی پزیشکیی بوخارست لە هەموو خوێندنێکی وڵاتان سووك و ساناتر بوو و دوای شەش ساڵان خوێندن، تەحسینی دەرچووی پیشەسازیی بەشی مەعادن، کە بە هەزار حاڵ ئەوەی پێ تەواو کرا، هەر بە فشە بووە دختۆر تەحسین بە پسپۆڕیی تەندروستیی گشتی، چەند ساڵ دواتر تەحسین گەڕایەوە عیراق و ئێستا تەحسینی مەعادن دختۆرێکی بەناوودەنگی شارەکەمانە، هەنووکەشی لەگەڵدابێ کە 2017یە، دختۆر تەحسین لە هیچ تەبیعاتێکی هەشتاکان داینەکەلاندووە، پانتۆڵی شاڵستێنی دەلینگ سی سانتیمەتری کەمتر لە پێی هاڵناکێشێ، هەروەها سەعاتەکەی دەستیشی هەر سەعاتە سێ قورمیشەکەی جارانە کە ناوی ئۆریانتە، عەینەکی بڕداپێشەریش نەبێ، لەچاوی ناکات، لەبەرئەوەی قوتەبنەشە، قەت بەبێ قۆندەرەی کەعبولعالیی بە ئاوەزێنە نایەتە دەرەوە کە شاڵستێنەکەی دایدەپۆشێ، سمێڵیشی شێوە قەیتانییە کە ئەوکات بە لاسایی پاڵەوانانی فیلمە هیندییەکان لەناو جاحێڵان بووە مۆدێل، قەسەم بەخوا دختۆر تەحسین ئێستاشی لەگەڵدا بێ، باوەڕ ناکەم بتوانێ سپێڵی پاراسیتۆل بە پوختەیی بنووسێ، لە ڕاچێتەی نەخۆشان پییەکی کەپیتەڵ دەکات و دوای پیتەکەش دەیکاتە خەتخەتێکێ و سەیدەڵییەکانیش تێیدەگەن، لە یەکدوو حەبی وەك پاراسیتۆل و ئەمپیسیلین و تیتراسایکلین و شێووبی کیبرۆن بترازێ ناوی هیچ حەب و دەرمانێکی تر نازانێ. بەردەستێکی تەحسین لە نەخۆشخانەی کۆماری هەبوو ناوی یووسف بوو، کە دختۆر تەحسین بە ئیسف بانگی دەکرد، ئیسف کەپووی تووشی دەردێك ببوو، هیچ دختۆرێکی هەولێر سەریان لێ دەرنەدەچوو، خزم و ناسیار ئامۆژگاریی ئیسفیان

کرد بۆ چارەسەری بچێتە بەغدا، ئەوەبوو ئیسف ڕووی لە بەغدا کرد و لەوێ دختۆرێکی پسپۆر پێی گوتبوو(کەپووت تووشی شێرپەنجە بووە)، بۆیە حەبێکی بۆ دانابوو کە بەردەوام بیخوا. ئیسف هاتەوە هەولێر و لەسەر حەب خواردنی بەردەوام بوو و ماوەیەك پێ چوو هاتەوە دەوام، ڕۆژانە دختۆر تەحسینی مەعادن بانگی ئیسفی دەکرد و ئامۆژگاریی دەکرد کە بایەخ بە خواردنی حەبەکانی بدات، گوایە ئەویش شارەزایە و لەبواری پزیشکی زۆر تێدەگا. گفتوگۆی ڕۆژانەکانیان بەبەر چاوی کارمەند و خزمەتگوزاران ئاوا دەستی پێ دەکرد:

– ئیسف، کوڕێ من حەبەکەت بخۆ هاااااا، ئەمن پێت دەڵێم حەبەکەت بە مەزبووتی بخۆ، کوڕم بیخۆ لەبیرنەکەی هاااا دوایە دەمریی.

– ئاخر دختۆر کە حەبەکە دەخۆم کەپووم ئەستوور دەبی کەپوو.

– ئێ مادام کەپووت ئەستوور دەبی، مەیخۆ ، تەواو لێگەڕێ مەخۆ، وازی لێ بینە، فڕێیدە و مەخۆ.

– دختۆر ئاخر دەردەکەپووەکەم شێرپەنجەیە، نەیخۆم ترسێکەم بمکوژی.

– ئێ ئیسف مادام وایە بخۆ، ئا ئا بخۆ بخۆ، حەبەکەت بخۆ لەبیر نەکەی هاااااا، ڕۆژانە بیخۆ.

کێوە تانکەری بیر، کێوە ؟

دەردە کورد بریتییە لە چاندنی ڕقوقینە، تەپشوو لە یەکتر وەشاندن، زەمکردنی پاشملە، ئیرەیی بەیەکتر بردن، یەکتر قڵپاندنەوە، چاو پێ هەڵنەهاتن، پاشقول گرتنەیەك، ڕاپۆرت لەسەر یەکتر نووسین، کۆسپ خستنە بەردەم کاروباری خەڵك، سووك تەماشاکردنی کاری جوانی بەرانبەر، غەدر لە فەقیروفوقەڕا، داونانەوە بۆ یەکتر، ململانێی نابەجێی حیزبایەتی، کێشە بۆ خەڵك دروست کردن، ڕێزنەگرتن لە خزم و ناسیاوان، قڕێبڕی و دزیی گەورە و زەبەلاح، پارە لەیەکتر خواردن، خیانەت لە ئیشوکار، نەحەوانەوە لەگەڵ دراوسێ و خزموکەس و لەگەڵ یەکتر، موزایەدەکردن بەسەر یەك و بە گەورە تەماشاکردنی دوژمن و ترسان لە کۆنە هێن، برسیکردنی مامۆستا و لێدانی لە لایەن قوتابی، جنێـــودانی بۆ موناســـەبە، پیســـوپۆخڵیی بەردەرگـــا و مـــاڵەوە و خۆنەشووشتن، بۆنی گڵاوی کڵاوجەمەدانی و گۆرەوی و بنهەنگڵ بە هاوینان و دەست نەشووشتنی بەردەوام و تەنانەت لە ئاودەستەوە یەکسەر بۆ سەر خوان، …. تا شتی قڕێ و خلیچك بژمێری بنی نایە، وەك چۆن لە ماتماتیکا یەك تەقسیم سفر ئەنجامەکەی دەبێتە ما لا نیهایە، ئەم دەردە کوردەش کتومت وایە، هەموو لایەکی کوردەواریی گرتووەتەوە و دەریایەکە بنی نایە. وەرە ناو مامۆستایانی زانکۆ، ئەم قسە لەسەر ئەو دەکا، ئەو بەرپێنە دەداتە ئەو، لەناو دختۆران

هەر وایە، لەناو دادوەر و پارێزەر و فەرمانبەر و هونەرمەند و نووسەر و ڕۆژنامەنووس و توور فرۆش و ئاسنتاش و دارتاش و سەرتاش و کارەباچی و وایەرمان و فیتەر و تەپشووتراش و جۆتلێدەر و تەنانەت بیردەردەری ئاودەستیش. دەردە کورد لەناو بیردەردەری ئاودەست زۆر زەقە، بیردەردەران یەك خووی عەنتیکەیان هەیە، توخوا دەبا بۆتانی باس بکەم، لەوانەیە نەتانزانیبێ، ئەویش ئەوەیە بگەنە هەر دیوارێکی پاکوخاوێن، یەکەوسەر سپرای بۆیەکەیان دەردێنن و(ژمارە مۆبایل و تەنکەری بیر)ی لێ دەنووسن، ژمارەکانیشیان ئەغڵەب وایە ژمارەی جوانن، بیردەردەرانی ئاودەست لە هەموو کەس زیاتر بەدەست دەردە کوردەوە تلاونەتەوە، تۆ بڵێی چی؟ گریمان ئەمڕۆ بیردەردەرێکی ئاودەست هات و چاوی بەم دیوارە تازەبۆیەکراوە پاکوخاوێنەی مزگەفتەکەی بەرانبەرمان یان قوتابخانەکەی ئەودیو یان دیواری هەر ماڵێك کەوت، ئەوا یەکەوسەر لێی دێتە خوارەوە و سپرای بۆیەکەی لە تەنکەی باخەڵی یان لە شەرواڵی دەردێنێ و (ژمارە مۆبایل و تەنکەری بیر)ی لێ دەنووسێ و تێی دەتەقێنێ، پاشتر بە ڕێکەوت تەنکەرێکی تر بەو ناوەدا دێ و چاوی بە دیوارەکە و ژمارە مۆبایلی تەنکەرەکەی پێشوو دەکەوێ، یەکسەر ئیرەیی و خوێڕیاتی هانی دەدا بێتە خوارەوە و ژمارە مۆبایلی تەنکەری پێشوو بسڕێتەوە و بە ڕەنگێکی تری بۆیەی هیی خۆی لێ بنووسێ، ئیتر زنجیرەی مۆبایل نووسینەوە و سڕینەوەی تری بەدوادا دێ و دیوارم دیوارە دەبێتە گووخانەی تانکەری بیر و مەگەر خوا بزانێ بە تابلۆی چ شێوەکارێکی سریالیی دەچێ! خەریکە دەڵێم دیوارەکانی پایەتەختەکەمان هەمووی بووەتە ژمارە مۆبایلی گوودەردەران و گوێڕاکێشێکیش نییە تەمبێیان بکا. عارەب گوتەنی (منو بلمنو هەولێر صار قەرەباڵغ). تۆ بڵێی دانیشتووی ئێرە هەر خەریکی بخۆ و بڕی بن؟ هەمووجار بیردەکەمەوە و دەڵێم خوایە گیان ئەم هەموو تانکەرە، ڕۆژانە ئەم هەموو تەپاڵەیە کێوە دەبەن؟ هاوکێشەیەکی قورسە، قەتم سەر لێ دەرناچێ، بڵام شیکار نابێ، بە قەبری بابم هاوکێشەکانی ماتماتیکم لەکن ساناترن!

لەتیف لووتەی بەرماوەخۆ

لەتیف لووتە بەردەوام دژی پێشمەرگە قسەی دەکرد و ئەوکاتەی شۆڕشی کورد تووشی نسکۆ بوو، ئەو کۆڵێ خۆشحاڵ بوو، ئەو پێشمەرگەی بە چەتە و شەقاوە و حیزودز لە قەڵەم دەدا، گوایە خۆی پیاوێکی مارکسییە و لەملاو لەولا خۆی وا دەناساند گوایە کۆمۆنیستە، کەچی هیچی لە مارکسیەت و کۆمۆنیست نەدەزانی، لەتیف ساڵانێ لەوەبەر لە کۆڵانەکانی سەیداوە مریشکێك دەدزی و هەر ئەو ڕۆژە لێی ئاشکرا

دەبێ، بەهۆیەوە کەوتە زیندان و پازدە بیست ڕۆژێکیان لە بەندیخانەی سەرای پەستا، دواتر لەتیفە لووتە کە لە زیندانێ هاتە دەر، چووە ڕیزی حیزبێکی کارتۆنیی کوردان کە بەعس دژی تێکۆشەرە ڕاستەقینەکانی کورد یەکدوو حیزبۆکەی بووکەڵە و بەرماوەخۆری دروست کردبوو و لەتیف لەوێ وەك تێکۆشەرێکی! مەکتەب سیاسی مووچەیەکی مانگانەی قەبەی مفت دەخستە باخەڵ و شەوانەش بە خۆو دەمانچەی پشتیەوە، لەگەڵ یەکدوو دەمڕووت و جاشی وەك خۆی لە یانەکان چاکترین جۆری ویسکیی نۆش دەکرد و لە جگەرەی ڕۆسمانیش بترازێ بە لالێویەوە نەدەکرد، جگە لەوەش بەعس لە بۆنەکانی وەك 17-30ی تەمووز دەمانچە و پاداشتی بەهاداری دەدانێ، ئەوانیش بۆ بەعس وەفادار بوون و مانگانە ڕاپۆرتی خۆیان لەبارەی کوردپەروەرانەوە دەدایە دائیرەی ئەمن. لەتە لووتە دوو ساڵ دواتر بووە خاوەن خۆشترین خانوو و تازەترین قەمەرەش، ئێستا لەتیفۆك جگە لەوەی مووچەی زیندانییانی سیاسیش وەردەگرێ گوایە لە ڕیزەکانی حیزبی کۆمۆنیست تێیکۆشاوە، کە سەری مەجلیسان دەگری، خۆی بە ئەکبەر کوردپەروەریش دادەنێ و بەردەوامیش باسی تێکۆشان و کوردایەتیی خۆی دەکات لە سجنی سەرای، لە دائیرە و وەزارەتانیش قسەی دەیخوا و بەرپرسەکانیش زەندەقیان لێی ڕژاوە و حسێبی تایبەتی بۆ دەکەن. لێخوڕە لەتە لووتە، شۆڕشە!

‌

تاهیر تەنتریۆ

تاهیر تەنتریۆی برادەری منداڵیم، دراوسێشمان بوو بە دەرگا، ناوی تەنتریۆ لەوەوە هاتبوو کە ڕۆژێکیان لە تۆپانی چووبووەوە ماڵەوە و زۆری تینوو بووە و بە هەڵە شووشەی تەنتریۆی بەسەر دەمیەوە کردبوو، بۆیە چوار پێنج ڕۆژان لە نەخۆشخانە بێ زمان کەوتبوو و دایە و بابەی تەمایان لێ بڕیبوو، بەڵام بە قەولی باوکی گوتەنی ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بەرەو تەحەسسون چوو بوو و ماوەیەکی پێچوو، هاتەوە ناومان و دواتر بووە باشترین یاریزانی تۆپی پێی هەڵبژاردەی هەولێر، تاهیر ڕقی دونیای لە خوێندن بوو، لە وانەی ئینگلیزی هڕەی لە بڕە دەرنەدەکرد، هەمووجار پێی دەگوتم: جانم ئەمن چ داکم ئینگلیزە چ بابم، نازانم ئەو ئینگلیزییە چییە تووشی هاتووین! تاهیر لە پێنجی سەرەتایی، وەك خۆی گوتەنی مەکتەبی دایە بەر لووشکان و نەهاتەوە بەر خوێندن، کە گەورە و هەراشیش بوو، حەسرەتی بۆ ئەوە هەڵدەکێشا کە چۆن وەك ئێمە خوێندنی تەواو نەکردووە. تاهیر ساڵانێك بزر بوو و دەیانگوت بووەتە پێ میم، بەڵام نەماندەزانی بووەتە پێ میمی کامە حیزب! دوای ڕاپەڕینی

حەشامەتی کوردستان لە دامودەزگاکانی بەعس، تاهیر بواری بۆ ڕەخسێنرا لە قوتابخانەیەکی ئێواران بە هەزار شەڕە شەق و غەلوغەش، بڕوانامەی ناوەندی وەربگرێ. تاهیرە فەندیم ئێستا کە بە ئینگلیزی دەدوێ دەڵێی حەیرانان دەخوێنێتەوە، شێوە گۆکردن و ئاخاوتنی پڕە لە ئحم ئحم، لە قسەکردنی ئینگلیزی نەتری یەکجار زۆرە، دەڵێی دێجەکەی مام ڕەمەزانە، کورە هەر دەڵێی گایە و دەبۆڕی! هەر کە گوێت لێی دەبی وادەزانی تازە لە پەستی نێغەرانێ گەیشتووەتە هەولێر، ئینگلیزییەکەی نێغەرانانەیە و سەربەقوڕ دێنێتە حیتوهێڵ، تاهیر بە غەلوغەشەوە هات و هێنای تا بووەڕ خاوەن بڕوانامەیەکی بەرزیش لە زمانی ئینگلیزی. قەسەم بەخوا باوەڕ ناکەم شتاقە هاووڵاتیی ئینگلیز وشەیەکی لێ تێبگات، جارێکیان ڕۆژنامەنووسێکی ئینگلیز وەك بەرپرسێکی ئەکادیمی داوای لە تاهیر تەنتریێ کردبوو وتوێژی لەگەڵدا بکات، بەڵام کابرای ئینگلیز لە ئینگلیزییە حەیراناساکەی تاهیر نەگەیشتبوو و بۆ لێك حاڵیبوون، داوای وەرگێڕێکی کردبوو. جاران من بە حەسرەت بووم تاهیر بۆ یەك جار عەین و حێ جێگۆڕ نەکات، کەچی ئێستا شێوەزاری خۆی بەلاوە ناوە و بەشێوەی ناوچەیەکی تر قسان دەکات و لێیشی ناوەشێتەوە، سەریشی بە بۆیەی مارکە ڕۆتانا بە باقوبریق دەخا و ڕەنگی ڕەشی قژ و ئەبرۆ و برژانگی هەر دەڵێی لە کونیلە ڕەشەکانی فەلەکەوە بۆی هاتووە، هەروابێتەوە، ئەنگوستیلەیەکی زێڕی نقێم پیرۆزەییشی خستێتە پەنجەی، لە خەڵك فێرە ساونا و غاردانی پارکیش بووە. تاهیر ئێواران لە بارەگایەك دەوام دەکا و قەیاسێ مامۆستای زانکۆی لەژێر دەستە کە لە ئەمر و نەهیی ئەو دەرناچن. لەم ڕۆژگارەی ئێستامان پیاوم دەوێ لە قوتابییانی بەشی ئینگلیزی بۆ ئیمزای تاهیر تەنتریێ بڕوانامەی بدرێتێ. ئەم هەرێمۆکەی خۆمان پڕە لە تاهیر تەنتریێ، حکوومەتن کارگەیەکی بەبڕشتی بەرهەم هێنانی تاهیر تەنتریێکانە، جا چتێ تاهیر؟ هیی تۆوتێ پڕستوور و کەڵلەپووت.

تابلۆی ڕووناکی … بەختیار

محەمەد

مانگ گڵۆپی سپی ئاسمانە
خوا بەشەو پێی دەکا
بەڕۆژ دەیکوژێنێتەوە.

خۆریش چرای ماڵی کەونە،
کە هێشتا کارەبای بۆ نەچووبێ.

ئەستێرەکانیش ئەو موورو و زەنگیانانەن،
کە شەوان فریشتەکان
وەك مناڵانی گەڕەکە هەژارەکان
یاریان پێ دەکەن.
بەرەبەیانیش زوو
لە کۆڵانە شینەکانی ئاسماندا
ونیان دەکەن.

پێدەچێ بارانیش فرمێسکی چاوی خوا بێ،
ئەو کاتانەی
کە بۆ تەنیایی خۆی دەگرێ.

پەلکەزێڕینەش ئەو پەردەیە،
کە خوا بەهاران
بۆ لای گەڕەکی ئێمە
بەسەریدا دەپەڕێتەوە.

کەواتە ئێستا زانیمان،
کە سروشت خۆشترین
یاریگای خوایە.

بەختیار محەمەد

کــەر)لای کۆمەڵگــەی کــوردی و شاعیرانی کورد) … ئاری زێندینی

کەر, وەك بوونەوەرێكی خوڵقاوی هەزارەها ئاژەڵی تر لەڕوویی زانستی وبایەلۆجی بێ عەیب و نووقستانە, لەڕوویی زایندەیی (نێرومێی) هەیە كەواتە لەلایەن زانست و شەرع و کۆمەڵایەتیەوە شایەنی ژیانە هەروەك هەموو بوونەوەرەكانی تر بەمرۆڤیشەوە.(كەر) لەهەموو ئاژەڵەكانی تری سەر زەوی سوودی بۆ مرۆڤ هەیەومرۆڤ لەدێر زەمانەوە ئیش وكارەكانی بە(كەر) بەڕێ كردووەتاڕۆژی ئەمڕۆش,لەدینی ئیسلامیش مرۆڤ وئاژەڵ حوڵقاوی خوایە. (كەر) نێرەكەی (نێرەكەری) پێدەڵێن و مێكەی (ماكەر) , لە کۆمەڵگەی كوردی لەڕوویی کۆمەڵایەتیەوە ئەم دوو زاراوەیە بەكاردەهێنن بۆمرۆڤ لەحالەتێك مرۆڤ بێ عەقڵ و نەزان بێت مەبەستیان (كەر) بێ عەقڵ ونەزانە. لەکۆمەڵگەی كوردی (كەر) بەچاوێكی ناشرین و سووك سەیر دەكرێت چەنددەە قسەوقسەڵۆك و ناوناتۆرەو نوكتەی لەسەرە كەلە بایەخی ئەم بوونەوەرە خودایە كەمدەكەنەوە وەك(دەڵێی كەرە, كەرەكت هەبی غەمەكت هەیە,باری كەرەكی باركردیە,زەلامەكی كەرە,تێناگا كەرە, بابت بگێم بەكەران,كەر كوڕی كەر,كەرگێ).لە کۆمەڵگەی كوردی گەر بڵێی (كەر) عادز دەبی بەس بڵێی (نێرە كەر) كەیفی پێدێ , هەتا لەبۆ جنسی (مێ) بڵێی (ماكەر) ئەوە بۆ زیرەكی و لێهاتوویە.(كەر) لە هەمووکۆمەڵگاكان ئیش وكاری مرۆڤی ئاسانكردووە لای كورد شێخ ومەلاكان هاتووچۆیان بەكەر بووە بەڵام هەر ڕێزیان نەگرتووە, تەنانەت هەندێك جار بەلێدان و كوتان بەبەردوو دارو ئاسن تەعامووليان لەگەڵ كەر كردووە , ئەمە لای خەڵكی ئاسایی و عامەكەی بەم شێوەیە سەیری دەكەن كەچی هەرمرۆڤەكە خۆی مرۆڤ دەشووبهێنی بە (كەر).

(كەر) لای شاعیرانی كورد:

كەر, نەك هەرلای خەڵكی ئاسایی بەڵكو لای خەڵكانی ڕۆشنبیرو شاعیرانیش ڕێزوحورمەت و بەزەیی نەبوون شاعیرەكانیش لە شیعرەكانیان مرۆڤ وشێخ ومەلاو كەسایەتیەكانیان شوبهاندووە بە(كەر).

شاعیران (شێخ ڕەزای تاڵەبانی و قانعی شاعیر) زۆر باسی (كەر)یان كردووە.

لای (شێخ ڕەزای تاڵەبانی):

دانەی دەمت نەماوە لە گەف ناکەوی هێشتا
پیرەکەری ,چەنەباز ئەڵێم بکەم بەڵەشتا
شاعیر هەجوو ناشرینکردنی مرۆڤ و چواندنی نەك هەر بە کەر بەڵکو بە(پیرەکەر),لەدێرە شیعرێکی تر دەڵێ:
چونکە شاعیر زۆربووە لەم عەسرەدا
بۆتە حەشری نێرەکەر لەم حوجرەدا
لێرەدا چینێکی خوێندەوارو ڕۆشنبیری چواندووە بە(کەر),
لەدێرە شیعرێکی تر:
بۆکەرێ حەربی کرد لەگەڵمان شێخ حەسەن
سەیری کەن یاران چ گۆبەندێکی گێڕا ئەم کەرە
کەسایەتی وپیاوی دینداریش بە کەر چواندووە, لەشیعرێکی تر مرۆڤ و ئادەمی شەبهاندووە بە(کەر):
دوێنێ قەترەیێ خوێن بوویت وئەمڕۆکە کەفێ خاکی
بەنی (ئادەم) کەری, گەر کەری نەبی بۆچ هێندە بێ باکی
واتە هەموو مرۆڤەکان کەرودەبەنگوئیهمالن.
لەدێرێکی تر دەڵێ:
پدەری نێرەکەرە و مادەری وەك ماچەخەرە
کێ دەڵێ ئادەمە ,کەرباب وەکو کەر دەزەڕی
شاعیر باوکی شوبهاندووە بە کەر , باب ئەومرۆڤەی خاوەن ماڵ و خێزانەو بەخێوکەروپەروەردکاری منداڵە بۆ دواڕۆژ, نەك هەر ئەوەندە بەڵکو دەنگی کەریش لای ناخۆشە وەك دەنگی باب.

(کەر) لای شاعیر (قانع)

(قانع) شاعیر دەڵێ:
کوردە وەرە بنواڕە دەوایی دەردت لەکوێیە
هەر پەیڕەوی(لینینە) دەواوچاری نەخۆش
لە هەمووی خەتەرتر کوردی هەموو شوبهاندووە بە(کەر) سەردەمێك لەسەردەمەکان کەبەباشی نەیزانیوە چۆن ڕێگاوپەیڕەو بۆژیانی خۆیی دابڕێژێت و ڕزگاری بێت لە ژێر دەستی و نەخۆشی عەقڵی سەردەم.
لەم دێرە شیعرە زیاتر ڕوونی دەکاتەوە:
فیکری کوردی ئینحساری دووشتەو هیچی تر
یا (کەر)ی پیاوی نەفامە یا خەریکی شەیتانیە
دیارە فیکروعەقڵی وابەستەی فیکری ترەو وەکو(کەر) بە دەستی خەڵکانیترە .
لە دێرێکی تر هاوڕێ وڕەفیقانی شوبهاندووە بە(کەر) گەر هاوڕێ و

ڕەفیق عاقڵ و باش نەبن, دەڵێ:
مردن خۆشترە لە ڕەفیقی کەر
خۆزگەم بەو کەسەی بۆ خۆیی مردووە
لە هاوڕێ (کەر) نەجاتی بووە

(قانع) شاعیر, تەنانەت دوو شیعری هەر بەناوی (کەر) کردووە تاکۆتایی, کە وەسفی کەر دەکات وەك عەیب وعار پیشانی دەدات:

1-(قانع وکەرەکەی):
کەرێکم بوو چ کەر ؟ وەك باوبۆران
کەرێکم بوو چ کەر؟ بارکێشی دەوران
بەلاشە بەرزوو ئەستووروسەر زل
کەفەڵ گورج وپەراسوو چیخ وگوێ پان

لێرەدا شاعیر بەس باسی بایەلۆجی (کەر) دەکات نەك باشی و عەقڵی و بیرکردنەوەی.

2-(کەروزەماوەند):
جارێ کەرێکیان بانگکرد بۆ شایی
قاقاپێکەنی کەر بە ئازادی
ئەزانم بۆچی بانگ کراوم
حەماڵی دارو بەرمیلە ئاوم

لێرەدا زۆر بەئاشکراوڕاشکاوی باسی (کەر) دەکات و کەبۆچی خوڵقاوە هەردەم لەژێر دەستی مرۆڤەوچەندماندووهیلاکەلەدەست مرۆڤ.کەواتە,کۆمەڵگەی کوردی بەکەسانی ئاسایی و عامەکەو کەسانی ڕۆشنبیرو شاعیرەکان کەمەلاوحاجی وشێخ بوونە کەزۆربەیان بە (کەر) هاتووچۆیان کردووە هێشتاش ڕێزوبەزەیان بۆ(کەر) نەبووە. لە کۆتایی ئەوەش بڵێن زانست ئەوەی ڕوونکردووەتەوە (کەر) پێش مرۆڤ و بوونەوەرەکانیتر پێش ئەوەی (بوومەلەرزەوبوورکان) ڕووبدات هەست پێدەکات کەواتە ڕاستە(کەر)ە بەس بۆ(کەرە).مرۆڤەکان بەدەست ودەم و عەقڵی خۆیان مرۆڤەکان ناهێلن ولەناویاندەبەن و دەیانکەن بە(کەر) ئەوەش غەڵەت و گوناحێکی تری مرۆڤ!.

سەرچاوە:
1-دیوانی (شێخ ڕەزا تاڵەبانی) کۆکردنەوەوساغکردنەوەی (شێخ محمدی خاڵ و ئومێد ئاشنا).
2-دیوانی (قانع) کۆکردنەوەی (بورهان قانع).

لەنێوان دایک و باوکم دا: ..بۆتان لەتیف ماویلی

(یادگاریەکی جوانی منداڵیم/ لەیاداشتەکانمدا)

ئەمن لەژوورێکدام؛
لەسەر دیواری پشت سەرم؛ چاوەکانی باوکم نیگار کراون!..
سۆزی دایکم کراوەتە خەناوکەی تابلۆی ئایەتی کورسی!..
*** ** ***

وەبیرم دێ منداڵ بووم، تەمەنم لەدەوری ١١ لۆ ١٢ ساڵ□ی دەبوو، وابزانم تازە ماڵ□مان چووبوە گوندی بێنوریان، باوکم پارچە لاپەڕەیەکی بەتیپ لەتەنیشت ئاوێنە هەڵواسی بوو، کە ئەو چووە دەرەوە چووم سەیرم کرد چەند دێرە شعرێکی عەرەبی بەخەتی جوانی خۆی لەسەر نووسی بوون، بەکوردیش لەژێریانەوە واتاو □اق□ی دێرە شعرەکانی نوسیبوو، ئەم دێرە شعرانەش سەبارەت بە ڕۆڵ وکاریگەری دایک بوون ل□ پەروەردەکردنی منداڵ و بەدامەزراوەیی‌کردنی حوکمڕانیی ماڵێ..
ئەمەش دێرە شعرەکان:

اْ□اُمّ مَدرَسَةٌ إِذا أعدَدتَها
أعدَدتَ شَعباً گَیّبِ اڵاَعراقِ
اْ□اُمّ رَوچٌ إِن تَعَهَّدَهُ الحَیا
بِال□یِّ أورَقَ أیّما إیراقِ
اْ□اُمّ أُستاذُ ا□اَساتِذَهِ ا□اُلی
شَغَڵت مَێپِرُهُم مَدی اڵافاقِ
(حافق إبراهیم)
لەقەسیدەی "العلم واڵاخلاق" وەرگیراوە..

وەبیرمە جارێکیان باوک ودایکم وەک هەر □وداوێکی ئاسایی نێوان هاوسەران لەهەر خێزانێکدا؛ دەمەقاڵەیەکیان لەنیوان □ویداو باوکم یەکسەر هات دەستی منی گرت ومنی بردە لای دایکم، لەدڵی خۆم سەرکۆنەی خۆمم دەکرد وامزانی شەڕەکەیان لەسەر منی، بەڵام خوای کرد لەسەر من نەبوو، ئێستاش نازانم لەسەر چی بوو، بەدایکمی گوت: هیچ جار بانگی ئەو کوڕەت کردیە پێی بڵێی ئەرێ باوکت ئەوە چیە لەتەنیشت ئاوێنە هەڵی واسیە؟!.. ئەوە گەورەترین حیکمەت وبەهای

ئینسانی تێدایە کەئەگەر دایک لەدایکایەتی وچاودێری وپەروەردەکردنی مندا□□دا زرنگ وبەئاگاو ورد بێت نەک منداڵەکانی؛ بگرە کۆمەڵگایەک بەختەوەرو دروست وبەبەهاو ڕێزەوە پێدەگات. پاشان مانای بەیتە شعرەکانی کردوو ڕاڤەو شیکارێکی باشی لەسەر کرد لۆ من ودایکم.. دوایی دەستی منی بەرداو ڕۆیشتە دەرەوە.. منیش سەیرێکی دایکمم کردو چوومە دەرەوە..

“بۆتان لەتیف ماویلی”

هەولێر/ ١/١١/٢٠١٤

تاوانێکی باس نەکراو! .... سەردار عەبدوڵاحەمە

چۆنیەتی تیڕۆر کردنی مامۆستا کەریم عەبدوڵا ناسراو بە(کەریم شەعبی)

مامۆستا کەریم لە دایک بووی ساڵی ١٩٣٩ لە شارۆچکەی بیارە . پاش تەواو کردنی قۆناخی سەرەتایی وناوەندی لە بیارە دەچێتە پەیمانگای مامۆستایان لە هەولێر پاشان د□گ□□ت□وە ناوچەی هەورامان لەوێ دەبێتە مامۆستا لە گوندی “سەرگەت” لە بناری خۆرماڵ. کەریم هەر لە منداڵیەوە دەستی داوەتە کار بۆ بژێوی ژیانی وتەواو کردنی خوێندن .
لەمنداڵیەوە لە ناو خزم وکەسو کارێکی شوعیدا گەورە بووە ، خاڵی کە ناوی حاجی ئەحمەدی مەلاک بوو خۆی و وکوڕەکانی و براگەرەکەی خۆی(کاکە خان) شوعی بوون کاریگەریان هەبوو لەسەر ئەو ، بۆیە کەریم پەیوەندی دەکا بە ڕیزەکانی حیزبی شوعی عێراقەوە ، هەر لەبەر ئەوەی کە سێکی چالاک و ڕاستگۆ و باوەڕ بە خۆ بوو بۆیە دەبێتە جێگای متمانەی هاوڕێکانی لە بەشی ناوخۆیی وە خەڵکی کرێکار و جوتیارو زەحمەتکێش .

مامۆستا کەریم لە جیابوونەوەکەی حیزبی شوعیدا کە بووە دوو باڵەوە (لیژنە مەرکەزی)و(قیادە مەرکەزی) ئەو دەچێتە ناو باڵی قیادە

مەرکەزیەوە کە زیاتر باوەڕیان بە سۆقیەت وەک بلۆکی سۆشیالیستی نەماو باوەڕیان بە ماوتسی تۆنگ هەبوو . ئەو بووە یەکە لە سەرکردەکانی ئەو باڵە لەسەر ئاستی کوردستان و عێراق ئەگەر هەڵە نەبم ئەو یەکە بوو لە ئەندامانی ناوەندی ئەو باڵە ی حیزبی شوعی.

م .کەریم لە لای کرێکاران و جوتیارانی ناوچەی هەورامان و هەڵەبجە ناو بانگ پەیدا دەکا ودەبێتە کەسێکی خۆشەویستی ئەوان و ناوبانگی(کەریـــم شەعـــبی) لە دەنـــرە هەر ئەوەش دەبێتە هۆی ڕق و قینەی بەرپرسەکانی بزووتنەوەی کوردایەتی بەرانبەر ئەو لەو ناوچەیەدا تا لە ١٩٦٩/١٢/٣١ تیرۆر دەکرێ . ڕووداوەکەش لە کاتێکا بوو کە شەڕی جەلالی و مەلایی لە گەرمەیدا بوو. ئەو ڕۆژەی م. کەریم تیرۆردەکرێ خەریکـــی گواســـتنەوەی کەلـــوپەلی قوتابخـــانەکەی دەبێـــت لەگونـــدی (سەرگەت)ەوە بۆ گوندێکی تری هەورامان لە گەڵ مامۆستایەکی تر لە پێشەوەی لۆریەکەدا دەبـــن ، کەمەڵێ چەکـــداری جامـــانە لە ســـەر و پوزەوانە لە پێ دەنە پێش لۆریەکەو گولە بارانی دەکەن لەو کاتەدا کەریـــم دەپێکـــرێ و بریـنـــدار دەبێ وهـــاورێ مامۆســـتاکەشی پـــاش دوورکەوتنەوەی چەکدارەکان هەڵدەدەن و(نازانم شەفەری لۆریەکە چی لێ دێت) بەهۆی نەگەیاندنی م. کەریم بۆ خەستەخانە ومانەوەی لە ناو لۆریەکدا بە ماوەی شەو و ڕۆژێک بە هەڵە خوێن بەربوونێکی زۆرەوە گیانی لە دەست دەدات. تەرمەکەی کەریم دەهێننەوە بە هەڵەبجە ، ئەو ڕۆژە ڕۆژی هەینی دەبێ کاتی نوێژی هەینی بوو ، لە مزگەوتی پاشا نوێژی جومعە گێڕدرا بۆ پرسەی کەریم ،بە هەزاران کەس بەشداری لە پرسەکەی ولە ناشتنەکەیدا کرد ئەگەر چی کەریم شوعی بوو بەڵام خۆشەویستی هەمووان بوو بە شوعی وغەیرە شوعیەوە .

من ئەو کاتە منداڵ بووم لەبەرگای بیارەوە لەگەڵ دایکم بە پیادە دەگەڕاینەوە بۆ هەڵەبجە پیاوێک لە ڕێگادا هەواڵەکەی پێداین من ڕاستەوخۆ دەستم کرد بە گریان ، کەریم ئەگەر چی کوڕی دایکم نەبوو بەڵام برای من بوو لە باوکەوە واتە یەک باوکمان هەبوو(عەبدوڵا یا عەدە نەدشی) ، لە هەمان کاتدا دایکم وەک بە کوڕی خۆی بەم هەواڵە زۆر دەتەنگ بوو.
م. کەریم لە دوای خۆی دوو کوڕی منداڵی٣ ساڵەو ١ ساڵە بە ناوی سیروان و سامان و هاوسەرەکەی(مەهدیە) بە گەنجی بەجێ هێشت ئەویش ژیانی خۆی کردە قوربانی گەورە کردنی منداڵەکانی . بە داخەوە بە هۆی ئەم کارەساتە وە کە هەربە منداڵی هەتیو کرا لە گەورەیدا ئەم بارودۆخە کاری لە سیروان کرد و باری دەروونی تێک چووە ئێستا.
ئەوەی کە کەریمی تیرۆر کرد ؟ لەو کاتەدا دوولایەنی جەلالی و مەلایی

یەکتریان تۆمەتبار دەکرد هەریەک دەیگووت ئەوتریان بوو□ . ب□ام ئەگەر هەرکامیان بووە ! مامۆستا کەریم بە دەستی یەکێ لەو دوو لایەنە تیرۆر کراوە کە ئێستا هەردووکیان دەسەڵاتداری هەرێمی کوردستانن. کەریم شەعبی یەکەم کاری تیرۆر و دوا کاری تیرۆری ڕابەرانی ئەو حیزبانە نەبووە پێش ئەویش ئەو کارەیان کردووە تا بەدوای ئەویشدا لە تیرۆرو قەتل وعامی شوعیەکان و چەپەکان و کۆمۆنیستەکان و ڕۆژنامە نوسان و نەیارانی خۆیان درێغیان نەکردووە تا بە ئەمڕۆش بەردەوامن لە سەر ئەم تاوانەیان .

سەردار عەبدوڵاحەمە
٢٠١٧/٢/٢٠

پەیاموو یونسکۆی بە بۆنەو ڕۆ گەردوونی زوانی ئه□ایی

–. وانای و پەروەردە و وەڵاکەردەیەو زانیاری بە زوانی ئه□ایی بێ گومان پەی ڕەوت و کارایی فێربیەی بە گردی حاشا هۆرنەگێرەن و پەی بەرزبیەیەو باوەڕ بە ویبیەی(اعتماد بە نفس) و وێوەشسیای و ڕیز جە وێ گێرتەی(عزت نفس) فرە پەیوازەن. ئی دوە تایبەتمەندیا هەرپاسە هاندەری فرە کاراێنی پەی وەڵکەوتەی و سەقامگیری کەسایەتی.
–. ژیواو ئێمە گرێدریاو زوانەکەیمانە. فەرهەنگەکا، پەیلوایەکا، هەستەکا و ئاواتەکا پەی دنیایە خاستەرێ بە پلەو یۆهەمی جە ڕاو زوانیەو و بە واتێ تایبەتێ ئا زوانیە بەر وزیا و وێشا مرمانا. بەها مر□قایەتیەکا و ئا دورەدیمەنا کە کۆمەڵگاو مر□قایەتی دەوڵەمەن□ کەرا و ماناش پەنە م□ا ، جە ڕاو زوانی□و قاریاوە.

خاتوو ئیرینا بۆکۆوا وەرپەرسەو یۆهەمەو ڕێکوزیاو یونسکۆی سەر بە نەتەوە یۆگێرتەکا بە بۆنەو ڕۆ گەردوونی زوانی ئه□اییەو پەیامێوەش جە ڕۆ 21.02.2017ی ئاراستەو ویرووڕاو گردی جەهانی کەرد. دەقوو پەیامەکەی بە زوانی هەورامی پی جۆرەنە:
” بە بۆنەو ڕۆ گەردوونی زوانی ئه□اییەو یونسکۆ وەفا□اری و وەرپەرسی گردلایەنەو وێش بە بیەی چنزوانی و ڕەنگاوڕەنگی زوانی

بەروزە و سەرشەو پاگەری کەرە. زوانەکا بەروزوو کەبیەو ئێمەنە و ویر و وەبیەو ئێمە پی زوانا قەوارە گەرا. بە بی ڕێزگەرتەی جە ڕەنگاوڕەنگی و چنزوانی دیالۆگەو متمانەدار و هامکاریەو کارای میانەتەوەیی، کە پەی ئەنەیاواینەوە ڕاس و هەقەتینی جە فەرهەنگەکا پەیوازەن، ڕێک نمەگنە. باوەڕ بە بیەی فرەزوانی و هەرپاسە تەیاربیەی بە چنزوانی بە بە هەکاروو وریایی و بەرزبیەیەو زانایی نەتەوە جەراجەرەکا و ئەنەیاواینەوە ڕاسی دوەلایەنە بەینوو ئی نەتەوا. فەر بیەی و پەروەردەی چن زوانی هامعان ویش پەیامەو وهەرپاسە وەفادارین بە ئاشتی و نەباوی جە ئاستوو دنیاینە.

پەیامووتایبەتوو ڕۆ گەردوونی زوانی ئەڕایی ئیمسالەی فەربیەی و وانای بە چنزوانین کە ئینە ویش دەرفەتەوەن پەی بە ئەنجام یاوانای ئامانجەکاو پرۆژەو "وێڵکەوتەی بیوچان"ی، بە تایبەیت ئامانجوو چوارەموو ئی پرۆژەیە. دەسیاوای و دەسبەرکەردەی وانای و فەربیەی گردی بە چەنیەتیەو(کیفیت) بەرزەو پەی گردیەی و هاندای گردی پەی فەربیەی بەوچانی ئامانجوو چوارەموو ئی پرۆژەینە. وانای و پەروەردە و وەڵاکەردەیەو زانیاری بە زوانی ئەڕایی بە گومان پەی ڕەوت و کارایی فەربیەی بە گردی حاشاهەرنەگەرەن و پەی بەرزبیەیەو باوەڕ بە ویبیەی(اعتماد بە نفس) و وەوەشسیای و ڕێز جە وێ گەرتەی(عزت نفس) فرە پەیوازەن. ئی دوە تایبەتمەندیا هەرپاسە هاندەری فرە کاراێنی پەی وێڵکەوتەی و سەقامگیری کەسایەتی.

ژیواو ئێمە گەردریاو زوانەکێیمانە. فەرهەنگەکا، پەیلوایەکا، هەستەکا و ئاواتەکا پەی دنیایە خاستەرە بە پلەو یەهەمی جە ڕاو زوانیەو و بە واتە تایبەتە ئا زوانیە بەر وزیا و وەشا مرمانا. بەها مرۆقایەتیەکا و ئا دورەدیمەنا کە کۆمەڵگاو مرۆقایەتی دەوڵەمەنە کەرا و ماناش پەنە مەڵا ، جە ڕاو زوانیەو قاریاوە. گرنگیدای پی زوانا دوورەدیمەنە ڕەنگاوڕەنگی ئایەندەیما پەی کەراوە و وزە و تاوای تایبەتما پەی یاوای پی دوورەدیمەنا پەنە بەخشا.

چی ڕۆنە و پی بەنەوە من بە نامە یونسکۆیەو داوا کەروو کە فەربیەی چنزوانی جە گرد یاگەوەنە و جە گرد ویەریوەنە، بە تایبەت جە ویەروو سیستموو وانای و پەروەردەی، سیستموو ڕاوبەردەی، ئاسەوارە فەرهەنگیەکا، ڕایاونەرە گردیەکا، دنیای مەجازی و بازاروانی و...بە ڕەسمیەت بشناسیە و پەیڕەو کریە. ئێمە هەر چنە بە زوانەکا ئەژایی بەڵێمی و ڕێزشا وەنە گەرمە، پا ئەنەازە تاومە پەی وەشکەردەی دنیایە وەشتەرە کە شایانوو مرۆقایەتی بە، بە شیوازەو کارا

هەرمانە کەرمێ”.

ئیرێنا بۆکۆوا وەرپەرسەو یۆهەمەو یونسکۆی، 2017.02.21

هۆرگێڵنەر موختار کەریمی- ئاڵمان

ئەم دۆخەی کوردستان بە حزب چارەسەر دەکرێت ؟ … عیماد عەلی

ئەوەی ئەم دۆخە قەیراناویەی دروست کرد حزبەکانی کوردستان بوون، ئەگەر بە ناوی حکومەتەوە بێت یان بە بریاری خودی حزبەکان، لەبەر ئەوەی بە هیچ شێوەیەك حکومەت لەحزب بەدەر نەبووە، زۆرترین کات سەرجەم بریارەکانی، بە تایبەتی هەستیارەکان لە لایەن حزبەوە ئامادەکراوە، یان لە باشترین حاڵەتدا راوبۆچونی حزب وەرگیراوە و بێ حزب تێنەپەریوە . جابۆیە ئەوەی بەرپرسی یەکەمی ئەم حاڵەتەیە کە تێیداین حزبە .
لەوبارەوە سەرجەم حزبەکان هەر یەکەو بە گوێرەی بەشداری خۆی دەکەوێتە بەر پرسینەوە و رەخنە و سزای میلەتەوە، لەهەر کاتێدا بێت . ئەمە لە لایەك، لە لایەکی ترەوە شتێکی بەدیهی عەقڵانیە کە بڵێین ئەوەی هۆکاری کێشەو بێشەو قەیران و تێکدان بێت و لە پێناو بەرژەوەندی حزب و خۆیدا کارێکی کردبێت کە قازانجی خۆی و زەرەری میلەتی لێکەوتبێتەوە و، یان لە هەندێك جاردا بەزیان بۆ هەردولا کەوتبێتەوە و، لەهەمان کاتدا لەپاش شکست لەسەر هەمان ستراکچۆری حزبی و بە هەمان عەقڵیەت و بیروبۆچون و بە هەمان ململانێوە کاروباری فەرمانرەوایی بەرێوە ببات و گوێ لەکەس نەگرێت، مەحاڵە کە قەت بتوانێت جێ دەستە وێرانەکەی خۆی چاك بکاتەوە .

ئەگەر بە یەکێکیتر نەکرێت، کە بە هەر شێوەیەك بێت، جیاواز لە عەقڵیەت و ئاستی بیرکردنەوەی ئەو خەڵکە نەبێت کە بەم قۆناغەی گەیاندوین و، دوور نەبێت لە بەرژەوەندی تەسکی حزبی و شەخسی و هۆکارەکانی تری دروستبونی ئەم وەزعە نالەبارە، ئەگینا قەیرانەکە وەك خۆی دەمێنێتەوە و چارەسەری مەحاڵ دەبێت .

بۆیە ئەگەر لە بنەرەتدا تۆیەك كە بیرت لە هەرە گرنگترین بنەمای سەرەكی بەرگری و بەرەنگاری ترسناكترین قۆناغت نەكردبێتەوە و هیچ ئەگەرێكی خراپت نەخوێندبێتەوە و تەنانەت بچوكترین یەدەكی دارایی و ئابوریت نەكردبێت، ناكرێت و نابێت و تەنانەت ناشبێت لەو وەزعەی كە خۆتدروستت كردووە و هەر بەخۆت بەرپرسیت لێی بتوانیت چاكی بكەیتەوە .

بۆیە دەتوانم بڵێم، ئەوەندە حكومەتی كوردستان بەرپرسە لەم شكستە دوو بەقەد ئەمە حزبە دەسترۆیشووەكان بەرپرسن، كە پێش لە هەر شتێك تەنانەت حكومەتیشیان خستۆتە ژێر ركێفی بەرژەوەندیەكانی خۆیانەوە و، لە ژێر هەژمونی ئەواندا ئەم هەموو هەڵە و قەیرانەیان دروست كردووە . كەوابێت جگە لە حكومەت بەخۆی هیچ حزبێكیش چەند لاف و گەزافی چاكسازی و پلان و بەرنامە و نەخشەرێگا و هەر شتێكی تر بە ناوی چاكسازیەوە بدات و خۆی بە پەری بزانێت، دیسان لە ژێر پەرە و دێری هەر نەخشەیەك بەو ناوەوە، بەرژەوەندی هەمەچەشنی حزبی تێدا حەشار دەدات .

ئەی كێ دەتوانێت بەرنامە و نەخشەیەكی چارەسەری ریشەیی زانستیانە بخاتە بەردەست و، كێ بەقسەیان دەكات و، چۆن بەرژەوەندیەكان وەلا دەنرێن و، كێ دەسەڵاتی ئەوەی دەبێت دوور لە حزب رێگەچارەكان بخاتە بەردەستی فەرمانرەوایان و بە شەفافیەتەوە لەبەردەم خەڵك ناچاریان بكات كە پەیمانی ئەوە بدەن پابەندی ناوەرۆكی هەر چارەسەرێك دەبن كە بە دامودەزگا و رێكخراوە مەدەنی و ئەكادیمیەكان و راگەیاندن رۆڵی گەورەیان تێدا دەبێت و هەموو ئەگەر و دەردانەكان لەبەرچاو دەگرن و رێگە راستەكە دەستنیشان دەكەن .

بۆیە دەبێت پێش لەوەی حزبەكان خۆیان بەناوی چاكسازیەوە باسی چارەسەری قەیرانەكان بكەن، پێویستە دەستەیەكی عاقڵمەند لە خەڵكی شارەزای هەمەچەشن و پسپۆری هەمەرەنگ لە ئەكادیمی و خاوەن كار و رۆشنبیرانی دوور لە حزبەكان پێك بێت و، ئەوان نەخشەرێگەیەكی دوور لە بەرژەوەندی و شتی ژێر بەرە بخەنە بەردەست و چارەسەری یەكجارەكی بخەنە روو، ئەگینا جگە لەكات كوشتن و زامنكردنی بەرژەوەندی حزبی و كەسی هیچ شتێك لە بەرنامە و پێشنیاری ئەم و ئەو سەوز نابێت و ، تەنانەت لەوەزیاتر لەوانەیە هەر قسەیەك لەم بارەوە لە نێو حزبەكانەوە دەربچێت لە هەناوی ململانێی نەك حزبی بەتەنها بەڵكو ململانێی نێوخۆیی شەخسیشەوە بەرهەم هاتبێت، كە قورشێلانەكە لەوێدا دەبێت .

بۆیە ئەم قەیرانە بە حزب و حکومەت و کەسە حزبیەکان و سەرکردەکانی ئەم حزبانە چارەسەر ناکرێت . بەڵکو ئەگەر دەستەیەکی سەربەخۆ هەڵبژێردرێت و بە ئاشکراش لە راگەیاندنەکانەوە کارەکانیان بڵاوبکەنەوە، دەتوانرێت ئەو خەڵکە پسپۆر و بە توانا و بیرمەند و قاڵبوەی نێو ئەم جۆرە بیر و پرسانە بەشداری کاریگەریان هەبێت و، ئەوان دەتوانن ئەسپی خۆیان تاوبدەن و پلانی زانستی خۆیان بخەنە بەردەم خەڵکی کوردستان و حکومەت و حزبەکانیش، بەوەش دەتوانین بەهێمنی و لەسەرخۆ بگەینە دەرئەنجامێکی باش و لەم قەیرانە رزگارمان بێت .

نوسەران ورەکەز پەرستی سەردەم … ئانیا احمدبور

ئەو کاریکەریەی کە نوسەران دەیخەنە سەر جین و تویزە جیاوازەکان لەجەند رویەکی دیاریکراوەوە کاریکەریەکی نیکەتیفە، زۆر لەنوسەران ئەمە دەقۆزنەوە کە لەهەل و مەرجی کونجاودا بتوانن بەجەند وشەییك کۆمەلکە بەرەو نەفامی و هەلەکانی میزودا بکەریننەوە، لەم جەند سالەدا جیندین رابۆرت و کتیب دز بە مافی تاکەکەسی ئافرەت و ریکایەك بۆ هاندانی بەردەوامی و بەردە خستنە سەر ئەو ناتەواوی و کەم و کورتیانەی کەلەکەبون، وە بە شیوازی جیا جیا مافەکانی ئافرەت رەت دەکەنەوە،زۆربەیان لەهەولی راکرتن و دزایەتیکردنی مەلبەندی دەستەبەر کردنی مافەکانن، کە لەریکەی نوسینەکانیانەوە بە شیوازی جۆراوجۆر ئیدانەی دیزاکاکانی مافی ئافرەت دەکەن، وە کارکردنی ئەو دەزاکایانە ناودەنین بە بلان و ئامانجی فیمینیزمی جەندەری، وەك لە کتیبی راستیەکی ونبو ئامازەی بیکراوە کە تیایڤا نوسەر دەلی(ئەو کەسانەی بە قسەی زلیان وا خۆیان نیشاندەدەن ئەوان تاکە داکۆکیکاری مافی ئافرەتن کەجی لە راستیدا ئەوان یەرجاوەی هەمو کیشەیەکن بۆ کۆمەلکە و بەتایبەت بۆ ئافرەت)وە کارکردنی دەزکاکان ناودەنی بە کاسب کردن بە قسەی زل وبازرکانی زیاتر لەریکەی قسەی رازاوەیان بۆ ئافرەتان،ئەمە نمونەیەکە لەم وتانەی کە نوسەران بەکاری دینن لەبری هاندانی خەلك بۆ دزایەتیکردنی نیرسالاری.

دەزکاکان و داکۆکیکاری مافی ئافرەت ئامانجی ئاشکرا و روونە..وەستانەوە دز بە فیمینیزم رەتکردنەوەی ئازادی و یەکسانیە،وشەکانی زۆر لەقەلەم بەدەستان کاریکەری نیکەتیفی ئەوتۆ دەخاتە سەر تاکەکانی کۆمەلکە،جکە لە دامەزراندنی دزایەتی نیوان هەردو رەکەز،نوسەران لیرەدا لەهەولی بەربلاکردنی جەنکی رەکەزین،لەزۆر لەبلاوکراوەکان تۆمەتی ئەوە دەخەنە بال داکۆکیکەرانی مافی ئافرەت کەوا بیلانی سەرەکیان دامەزراندنی کۆمەلکەیەکی دواکەوتوە،یاخود تۆمەتباریان دەکەن بەوەی سیمای خیزانی و رەوشی ئارامیەلەناودەبەن،کۆمەلکەی کوردی لەکاتیکدا ریزی هەرە زۆری بۆ بیاو داناوە سیمای خیزان مانایەك ناکەیەنی،تۆمەتبارکردنی فیمینیزم بە دواکەوتویی و بەردە خستنە سەر ئەم دواکەوتوییە ئامانجی زۆریك لە قەلەم بەدەستانە،زۆریك لە بیاوان بەم بلاوکراوانە کجەکانیان و خیزانەکانیان دەخەنە کۆت و بەندیکی هەمیشەیی و کۆمەلیك ریسا و ماف بشت کوی دەخەن،نوسەران رەجاوی بارودۆخی خیزانی یاخود ئەو کیشانەی دەینینەوە ناکەن،لەمرۆدا یەکیك لەهۆکارەکانی زیادبونی نایەکسانی ودزایەتی ماف بوەتە کۆمەلیك لە نوسەری رەکەزبەرست،نوسەران نەك تەنیا ئیدانەی دەزاکاکان بکەن و هەولی دزایەتیان بدەن لە لایەنی سکۆلاریزمی بەلکو لەلایەنی ئاینی ویستی ئەوەیان هەیە کە کۆمەلکە هەلکەرینەوە،نوسەران داکۆکیکاران وا دەردەخەن کە ویستی ریخۆشکردن و هاندان بۆ بەد رەوشتی و لەشفرۆشیان هەیە،ئەمە جکە لە دەیان وتاری مزکەوتەکان کە هەفتانە ئامادە دەکری لەلایەن بەناو ئاینزانانەوە،کوایە ئافرەت بیویستی بە بیاوسالاری و توندو تیزیە تاکو کۆمەلکە بەرەو ویرانە نەبەن،نوسەران جکە لە ئیدانەکردن جیرۆکی سەیر و دوور لە راستی دەخولقینن بەناوی کەسانیك کە بونیان نەبوە یاخود روداوە ناراستەقینەکان و دروستکراوەکان،وەك لە بلاوکراوەی یەکیك لە نوسەر و بەناو ئاینزانەوە تییدا بلاوکراوەتەوە بەناوی کجیکەوە دەلیت(هەرەشەی کوشتنم لەسەربوە و لە ریکخراوی ئاسودە دەریانکردوم زۆریان لیبارامەوە کە کەر برۆمە دەرەوە کەس نیە بمکریتە خۆی و دەکوزریم بەلام سودی نەبو وتیان برۆوە جیت لیدی با لیتبی)وە لە بەردەم ریکخراوی ئاسودە تەکسیەکی کرتوە و ئەو شۆفیرە تاکسیە دواتر بردویەتیە لای خۆی و کاری لەشفرۆشی بیوەکراوە.

لە نمونەیەکی تر بە دەمی ئافرەتیکی ترەوە نوسراوە((جەندین جار ئافرەتەکانی ئەوی لەکەل بیاوانی کۆمبانیاکە نوستون و ئەم بەیوەندیەش شتیکی ئاشکرابو) وە دەلی(رۆزیکیان خاوەن کۆمبانیاکە

بەلاماری دام و ر□زیکی تریان نوستبوم…جاوم کردەوە بینیم لە باوەشی بیاویکم سەیرم کرد برای بەریوبەری مالی خانزادە و داوای کاری جنسیم لی ئەکا و منیش بەهەر ج□نیك بی خ□م لی رزکار رد) وەلە دریزەی بلاوکراوەکەی دەلی(ئەوانەی لەوی بون جەندین حالەتی بیشلیکاری و بەدرەوشتی دەکیرنەوە کە لەکەلیان کراوە) ئەم نوسەرانە بە وتەکانیان دەیانەوی م□لکەیەك لەبیر و ئایدیای دواکەوتو یاخود رەکەزبەرستی بخولقینن تاوەکو ک□مەلکەی کوردی ک□نتر□ل بکەن،وە بەرەو ئاراستەی ج□ریك لە ریجکەی توندرەوی و توندو تیزی ببەن.جەخت کردنەوە و ناوزراندنی دەزکا و داک□کیکەران تارادەیەك ئامانجی بیکاوە،بەناو ئاینزانان کاریکەری ئەوت□ی بینیوە لەسەر ک□مەلکەی کوردی،رادەی توندوتیزی دز بە ئافرەت ر□زانە بلەکانی بەرزتر و بەرزتر دەنوینی،ئافرەتان بەه□ی جەند وتەیەك کە داهینانی بیاوانی بەناوئاینزانانەوەن لەمالەوە بەند دەکرین بەناوی بەدرەوشتی و خ□باراستن لیی،نەبونی ریکری لەم ج□رە دیاردانە کەمتەرخەمی دەردەخات لە ئاست مافەکان و ئازادیدا، بەرنامەی رەکەزبەرستان بەرنامەیەکی بتەوە کە بەجەندین شیواز خ□ی دەنوینی لە دزایەتیکردنی مافەکان، وە بەناو ئاینزانان و هەلبەستنی ز□ر وتە و ئامانجەکەشی بونی ئافرەت وەك بوکەلەیەکە،وەك ج□ن جەند سالیك لەمەوبەر بیر□کەی زەواجی مسیار هاتە ئاراوە کە بیر□کەیەکی نیرسالارانە بو ب□ کەمردنەوە لە نرخی ئافرەتدا،زەواجی مسیار هەر لە ریکەی نوسین و جەندین بلاوکراوە هەولی جەسباندنی دراوە،وە دوای ئەوەی دەزکاکانی داک□کیکەر هاتنە دەنك و ئەم ج□رە سوکایەتیەبە ئافرەت رەتکرایەوە ،نوسەران و بەناو ئاینازانان دوبارە ریجکەی جیاوازیان کرتەوە بەر،هەر لیرەشدا نیازی ئەم نوسەرانە ئاشکرا و روونە کە خەریمی ناو زراندن و نلشرین دەرخستنی ک□مەلیك داک□کیکەرن ،بازرکانی ئەم قەلەم بەدەستە نیرسالارانە کەوت□تە سەر ئەم وتە بی سەروبەرانە و ت□مەتانەی دەیخەنەوە بی بونی هیج ببەلکەیەك.

ئانیا احمدبور